

Päätöslauselma EU:n avointen sisärajojen Schengen-alueeseen kohdistuvista uhista

(2016/C 120/02)

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA, joka

- ottaa huomioon käynnissä olevan poikkeuksellisen muuttoliikkeen,
- ottaa huomioon EU:sta tehdyn sopimuksen 3 artiklassa ja EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 67 artiklassa vahvistetun tavoitteen tarjota EU:n kansalaisille vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla ei ole sisärajoja,
- ottaa huomioon EU:n perusoikeuskirjan 18 artiklan, jossa taataan oikeus turvapaikkaan, sekä asiaan liittyvät EU:n jäsenvaltioiden kansalliset ja kansainväliset velvoitteet,

1. muistuttaa, että henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta tehty Schengenin sopimus, jossa on tällä hetkellä mukana 26 maata, joista 22 on EU:n jäsenvaltioita, on yksi Euroopan unionin rakentamishankkeen onnistuneimmista kulmakivistä. Schengenin sopimus EU:n perussopimukseen sisällytettynä kytkeytyy erottamattomasti sisämarkkinoihin ja muodostaa ratkaisevan tärkeän osan neljästä liikkumisvapaudesta – tavaroiden, palvelujen, henkilöiden ja pääoman vapaa liikkuvuus – Euroopan unionissa.

2. korostaa, että liikkumisvapaus ja sisärajojen poistaminen ovat Euroopan yhdentymisen keskeisiä saavutuksia, joilla on tärkeiden taloudellisten, sosiaalisten ja alueellisten vaikutusten lisäksi myös merkittävä symbolinen arvo EU:lle ja sen kansalaisille, sillä ne liittyvät suoraan hankkeeseen Euroopan kansojen yhä tiiviimmästä unionista.

3. korostaa, että avoimet sisäraajat ovat Euroopan talouden selkäranka. Kun otetaan huomioon, että EU:n jäsenvaltioiden välisen kaupan arvo on 2 800 miljardia euroa, että alalla työskentelee 1,7 miljoonaa rajatyöntekijää ja että siihen liittyy 57 miljoonaa valtioiden rajat ylittävää tiekuljetusta vuosittain, AK korostaa, että liikkuvuuden ja kauppavaihdon edellytysten muuttaminen Schengen-alueella aiheuttaisi erittäin tuntuvia työllisyys- ja investointivaikutuksia monissa Euroopan maissa. Komitea painottaa, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue EU:ssa ilman sisärajoja edellyttää alueen ulkorajojen asianmukaista turvaamista yhteisvoimin.

4. korostaa, että paikallis- ja alueviranomaiset eri puolilla Euroopan unionia hyötyvät avoimista sisärajoista talouskehityksen, sosiaalisen ja kulttuurivaihdon, rajat ylittävän yhteistyön ja erityisesti Euroopan alueellisen yhteistyön ohjelmien ja eurooppalaisten alueellisen yhteistyön yhtymien toteuttamisen muodossa.

5. tähdentää, että Schengenin sopimuksen rajoittavien lausekkeiden soveltamisella ja siitä johtuvalla vapaan liikkuvuuden rajoittamisella voisi olla erityisen kielteisiä seurauksia rajat ylittävien yhteistyöhankkeiden keskeisten tavoitteiden kannalta.

6. myöntää, että kansainvälistä suojelua tarvitsevien pakolaisten ja laittomasti taloudellisista syistä EU:hun pyrkivien muuttajien suuri joukko asettaa EU:lle ja sen jäsenvaltioille sekä alueille, kaupungeille ja kunnille valtavan haasteen. Komitea muistuttaa, että EU:hun saapumisen laillisuus tulee varmistaa ja tulijat rekisteröidä tarkasti, nopeasti ja tehokkaasti Euroopan unionin perusoikeuskirjaa noudattaen. Komitea korostaa, että olisi osoitettava enemmän resursseja EU:n ulkorajojen turvaamiseen ja sen varmistamiseen, että EU:hun saapuminen tapahtuu laillisella tavalla järjestyneesti. Lisäksi tarvitaan kattavia toimia ja uudistuksia, jotta EU:hun saapuvat muuttajat voivat alkaa työskennellä ja kotoutua. Komitea tähdentää, että Schengen-alueen ulkorajoilla tehtävät tarkastukset on suoritettava siten, että noudatetaan jäsenvaltioiden kansainvälisiä velvoitteita pakolaisia kohtaan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjaa, myös oikeutta ihmisarvoon ja syrjimättömyyteen.

7. toteaa, että tämänhetkiset ongelmat Schengen-järjestelmässä johtuvat osittain koordinoinnin puutteesta ja puutteellisista resursseista saapuvien pakolaisten ja muuttajien suuren joukon hallinnoimiseen sekä paikallis- ja alueviranomaisten riittämättömästä osallistamisesta. Osasyynä on myös se, ettei laillisiin tavoin rajanylityspaikkojen kautta tapahtuvasta saapumisesta ole välitetty asianmukaista poliittista viestiä.

8. korostaa, että Schengenin sopimuksen arvojen suojeleminen ja Schengen-alueen vakauden säilyttäminen ovat ensisijaisia painopisteitä. Lisäksi EU:n ulkorajat on saatava uudelleen hallintaan ja rajaturvallisuusvalmiuksia on vahvistettava. Komitea painottaa, että tarvitaan välittömiä toimia sellaisen järjestelmän kehittämiseksi, jonka avulla voidaan seurata laittomien muuttajien liikkumista Schengen-alueella ja estää näin heidän katoamisensa viranomaisilta. Komitea toteaa, että olisi nopeutettava niiden turvapaikanhakijoiden palauttamista ja takaisinottoa alkuperämaihin, joiden hakemus on hylätty.

9. korostaa, että tähän haasteeseen on löydettävä yhteisiä ratkaisuja kaikkien hallintotasojen välisen keskinäisen yhteistyön pohjalta, sillä koordinoimattomilla ratkaisuilla on vakavia vaikutuksia muihin jäsenvaltioihin ja niiden alueisiin ja kuntiin, ja tämä kärjistää yleisiä ongelmia ja heikentää kansalaisten jo koetuksella olevaa luottamusta. Komitea painottaa tässä yhteydessä sitä, että syyttämällä yksittäisiä maita tai toimielimiä nykyisestä tilanteesta ja uhkaamalla Schengen-alueen jäseniä poissulkemisella ei edistetä pysyvän ratkaisun löytämistä, vaan voidaan luoda vaarallinen ennakkotapaus, jolla on äärimmäisen haitallisia seurauksia Eurooppa-hankkeelle pitkällä aikavälillä. Komitea toteaa myös, ettei nykyinen Schengenin sopimus sisällä määräyksiä jäsenvaltion poissulkemisesta.

10. on erittäin huolissaan nykyisistä vaikeuksista noudattaa EU:n perussopimuksissa yhteisesti sovittuja sääntöjä ulkorajojen turvaamisesta, toimenpiteiden tehostamisesta laittoman muuttoliikkeen ja ihmiskaupan estämiseksi ja torjumiseksi, tehokkaasta palauttamispolitiikasta, yhteisistä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto- ja rekisteröintivaatimuksista ja yhteisen muuttopolitiikan täytäntöönpanosta.

11. on vakuuttunut siitä, että Schengenin poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten saavutusten vaarantaminen palauttamalla rajatarkastukset pysyvästi ei voi olla vastaus EU:n kansalaisten odotuksiin turvallisuuden parantamisesta ja elintason säilyttämisestä. Komitea pitää samalla erittäin tärkeänä, että kansalaisille annetaan välittömästi konkreettisia ja vastuuntuntoisia vastauksia.

12. kehottaa siksi EU:n jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä omaksumaan ripeästi rakentavan lähestymistavan, välttämään kiusauksen luvata liian yksinkertaisia ratkaisuja ja tarkastelemaan huolellisesti kaikkien ehdotusten riskejä ja etuja. Komitea korostaa, että läheinen yhteistyö paikallis- ja alueviranomaisten kanssa ja sen selittäminen kansalaisille, miten rajojen palauttaminen vaikuttaisi heidän arkielämäänsä, on ratkaisevan tärkeää Euroopan unionin uskottavuuden palauttamiseksi nykyisessä kriisitilanteessa. Komitea painottaa tässä yhteydessä, että Schengenin rajasäännöstössä selkeästi määriteltyjen edellytysten mukaan tilapäisiä rajatarkastuksia ei voida jatkaa loputtomiin ja että niiden jatkaminen korkeintaan kahdella vuodella on mahdollista vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, kun ulkorajavalvontaan liittyvät jatkuvat vakavat puutteet vaarantavat sisärajan alueen toimivuuden.

13. korostaa, että on tarpeen kiireellisesti laatia yhteinen, kestäväpohjainen ja kunnianhimoinen eurooppalainen lähestymistapa EU:n ulkorajojen hallinnoimiseksi – erityisesti perustamalla järjestelykeskuksia kolmansiin maihin – jotta voidaan turvata Schengen-alue, varmistaa vapaa liikkuvuus ja välttää vakava EU:n uskottavuuskriisi. Komitea kehottaakin kaikkia asianomaisia tahoja laatimaan selkeät etenemissuunnitelmat ja aikataulut sekä lyhyen että pitkän aikavälin ratkaisuille. Komitea korostaa samalla tarvetta määritellä, mitä jaettuun vastuuseen ja solidaarisuuteen perustuvat toimenpiteet merkitsevät, ja ottaa huomioon eri maiden, alueiden ja paikallisviranomaisten sekä muuttajien odotukset, tarpeet ja kotouttamisvalmiudet.

14. kannattaa tässä yhteydessä EU:n yhteisen, turvallisten alkuperämaiden luettelon laatimista. Se mahdollistaisi ”turvallisiksi” luokiteltujen maiden kansalaisten turvapaikkahakemusten nopeutetun käsittelyn turvapaikkamenettelydirektiivissä määriteltyjen kriteerien mukaisesti ja palauttamiskiellon periaatetta täysimääräisesti noudattaen, sen sijaan että käytettäisiin koordinoimattomia kansallisia luetteloita, mikä saattaisi johtaa kilpailuun alhaisimmasta turvapaikan myöntämistasteesta.

15. antaa puheenjohtajan tehtäväksi toimittaa tämä päätöslauselma Euroopan komissiolle, Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle.

Bryssel 11. helmikuuta 2016

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Markku MARKKULA